

Un segle sense Miquel dels Sants Oliver

El gran periodista i intel·lectual mallorquí morí sobtadament el gener de 1920 quan dirigia el diari 'La Vanguardia'.

Per Miquel Payeras

L'any 1906, el periodista i intel·lectual mallorquí Miquel dels Sants Oliver (Campanet, Mallorca, 1864 - Barcelona, 1920) era contractat com a membre de la troica directiva del diari barceloní *La Vanguardia*. La compartia amb Ezequiel Boixet i Alfred Opisso, però, a poc a poc, es va anar convertint en l'únic director de fet, i a partir de 1916 fou formalment nomenat en solitari per al màxim càrrec orgànic de la redacció. L'encàrrec li feu el primer comte de Godó, Ramón Godó Lallana (1864-1931), un home que volia convertir la publicació en la més important de Catalunya. Editor i director assoliren l'objectiu, en especial gràcies a les informacions sobre la Primera Guerra Mundial (1914-1918), clarament inclinades cap al bàndol aliat i signades per Gaziel —signatura del periodista i escriptor Agustí Calvet i Pascual (1887-1964). Dissortadament per a Oliver, no pogué gaudir molt de temps de la posició de lideratge que havia catapultat el diari que dirigia.

Just després de la fi del conflicte bèl·lic, començaren serioses friccions entre el mallorquí i la propietat del mitjà de comunicació, fins al punt que Oliver —segons conta Gaziel a la seva *Història de La Vanguardia*— es plantejà seriosament dimidir del càrrec. No tingué temps, però. Un ictus en va ser el responsable: el deixà al llit, incapacitat per tornar a fer feina i de resultes del qual acabà morint el 9 de gener de 1920, ara ha fet un segle.

Desapareixia no només el periodista mallorquí més destacat, sinó també un intel·lectual de primera línia que fou el creador —o almenys el teoritzador, per primer cop— del regionalisme illenc, un acèrrim defensor d'una Espanya estructurada d'una altra manera, lluny de l'ofegador centralisme que caracteritzava el règim monàrquic de la Restauració, i un perspicax analista que apostava pel futur del turisme com a motor econòmic de Mallorca i de l'arxipèlag.

Oliver i 'La Almudaina'

Miquel dels Sants naixia al petit poble de Campanet (Mallorca) el 4 de maig de 1864. Son pare va ser un destacat periodista mallorquí que, entre aquest ofici i el de fer classes a estudiants, adquirí una posició econòmica benestant. Així, en una Mallorca on gairebé només estudiaven els fills de la burgesia més enllà dels cursos obligatoris —de sis a nou anys—, el jove Miquel dels Sants pogué seguir a les aules fins a completar el batxillerat. Encara més significatiu fou que la família li pogués pagar anar a la Universitat de Barcelona, quelcom que aleshores només estava a l'abast de famílies mallorquines d'alta condició econòmica. Era l'any 1881 quan Miquel arribà a la universitat catalana. No és que se sentís gaire atret pels estudis de Dret en els quals el matriculà son pare. S'estimava més fer vida intel·lectual fora de les aules per la Barcelona d'aleshores. El que li agradava era la literatura i sobretot el periodisme. Tenia al seu favor que, el 1887, son pare havia estat un dels membres del

RAMON CASAS / MINAC

grup fundador del diari mallorquí *La Almudaina*. Hi havia escrit abans i, tot i estar a Barcelona, hi seguia publicant. Després d'acabar el tercer curs de Dret, tornà a Palma i es posà a fer feina en el diari, sense voler tornar a Barcelona. Durant uns anys, va fer el que li agradava de bon de veres, però el progenitor no estava gens content amb la idea que el seu fill hagués abandonat la carrera universitària, així que el va fer matricular de bell de nou —com a alumne per lliure, en aquesta ocasió— per acabar els dos cursos que li restaven per graduar-se, cosa que finalment assolí el 1892.

Quan altre pic tornà a l'illa natal, va reprendre l'ofici de periodista, en el diari fundat per son

Miquel dels Sants Oliver fou el gran periodista mallorquí i, alhora, un intel·lectual que advocà per l'autonomia política balear i apostà pel turisme com a motor econòmic illenc.

pare. Però, com passava amb tots els altres companys d'ocupació i vocació en aquell temps a Mallorca, les possibilitats d'obtenir una remuneració suficient fent de periodista eren escasses. Així que va haver de buscar una altra feina. Aconseguí ser contractat en el banc Foment Agrícola de Mallorca, en qualitat de misser, i n'arribà a ser el director gerent. Compaginà l'ocupació que li donava els diners amb la que li regalava la satisfacció personal i, així, a poc a poc, anà consolidant-se com una firma de referència en el nodrit panorama de publicacions que aleshores existia a Mallorca entre diaris, setmanaris i periòdics en general. El 1897, fou nomenat director de *La Almudaina*.

Semblava que havia trobat una sòlida posició professional de la qual no es mouria. Però un dramàtic cop ho mudà tot en la vida d'Oliver. En efecte, com a director gerent del banc havia avalat una empresa que feu fallida, cosa que li valgué l'acomiadament i un deute personal —per mor de l'aval— que amb els ingressos de *La Almudaina* no podia pagar. Necessitava imperiosament altres horitzons professionals més ben remunerats. El 1903, després de quasi un quinquenni al front del diari mallorquí, decidí tornar a la capital catalana. S'hi instal·là el mateix any, amb la idea de trobar nous horitzons com a periodista i de gaudir de suficient remuneració per poder anar satisfent el deute —que pagà la resta de la vida— i, alhora, aprofitar l'ambient intel·lectual de la ciutat. Col·laborà amb el *Diari de Barcelona* i, al cap d'un any, el 1904, ja n'era el director. L'abandonà per divergències amb la propietat i aleshores rebé l'oferta —com ja s'ha dit— d'incorporar-se al nucli directiu de *La Vanguardia*, un diari que, amb ell al capdavant de la redacció, es professionalitzà i arribà a vendre uns 80.000 exemplars, molt per sobre de qualsevol altra capçalera catalana.

L'intel·lectual

Miquel dels Sants Oliver fou un intel·lectual integral, un home dedicat a l'observació i la reflexió crítica de tot el que l'envoltava. Compartim el que publica la Universitat de les Illes Balears sobre la seva biografia: “va ser un intel·lectual i un escriptor polifacètic: periodista en sentit integral, poeta, narrador, crític literari, historiador, biògraf, analista polític, pensador, teòric del pensament regeneracionista i regionalista (...), impulsor de la modernització de la societat mallorquina, promotor de l'entesa entre el maurisme i el catalanisme polític, promotor d'un conservadorisme reformista...” En definitiva, un home polièdric, autor profús, d'una curiositat natural insaciàble que li atorgà una visió de la realitat tan precisa —i que analitzava com el cirurgià opera el pacient— com molts pocs altres membres de la intel·lectualitat illenca han tingut mai. →

Oliver va ser autor de nombroses obres, com aquest recull d'articles seus publicats a *La Almudaina*, "Cosecha periodística".

→ Entre d'altres iniciatives culturals en què participà, s'hi troben la Campaña per Mallorca (1890) promoguda per Els Insensats —grup d'intel·lectuals de l'illa que pretenien canviar la realitat mallorquina a través d'articles de premsa—, fou mantenidor en els Jocs Florals de Barcelona de 1897, membre corresponent de la Reial Acadèmia de la Història, membre de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona, president de l'Ateneu Barcelonès (1917-1918), cofundador de l'Institut d'Estudis Catalans (1907)...

Entre la nodrida obra d'Oliver destaquen sobretot dues aportacions que han resultat ser els segells intel·lectuals pels quals ha estat sobretot conegut i reconegut. La primera és la mostra de la gran perspiciàcia que el caracteritzava: entre els

Miquel dels Sants dirigi *La Vanguardia* de 1916 a 1920 i convertí el diari en el referent periodístic de Catalunya, una tasca interrompuda per un ictus que al capdavant el matà.

mesos d'agost i setembre de 1890, va publicar diversos articles a *La Almudaina* —recollits l'any següent en el llibre *Cosecha periodística*— on es mostrava favorable a la creació d'una indústria turística que aprofitava el creixent interès que despertava Mallorca entre les classes benestants europees, les quals seguien l'estela que estava deixant l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria-Toscana en les seves llargues estades a l'illa. Miquel dels Sants raonava que Mallorca comptava amb unes característiques —proximitat al continent, clima, paisatge, distàncies curtes...— que la feien ideal per a mantenir i incrementar el desig de visitar-la, amb les conseqüents oportunitats que s'obrien. Per aprofitar-les, deia, era necessària la construcció de tota la infraestructura de negoci per rebre els visitants, com restaurants, hotels... La visió d'Oliver fou profètica: el 1895, va ser contractat el primer cuiner professional a la fonda coneguda com Can Penasso, a la carretera entre Palma i Sóller; el 1903, s'inaugurà a Palma el primer establiment modern, el Grand Hotel; al mateix temps, també com ell havia analitzat que calia fer, es milloraren les vies de comunicació marítimes cap al continent i les internes entre les diferents localitats mallorquines, i, el 1905, es fundà el Foment del Turisme —el que ell havia escrit quinze anys abans que havia de ser "una societat per promocionar" l'illa...

L'altra gran aportació intel·lectual d'Oliver, de fort contingut ideològic, va ser l'article "La política mallorquina", publicat el 1890, i, més tard i sobretot, el llibre de 1899 *La cuestión regional*. Són dues obres en les quals critica fort i ferm el centralisme ofegador del règim de la Restauració, i es mostra favorable a un nou sistema d'estructuració política de l'Estat que suposi el reconeixement de l'autonomia política regional, per assegurar que la capacitat política de decidir estigués el més acostada possible als ciutadans i, alhora, que servís per a la recuperació de l'idioma i cultura pròpies de les Balears. ●

+ OBRA DE MIQUEL DELS SANTS OLIVER

Llista publicada per la Universitat de les Illes Balears.

➤ **Poesia:** *Llegenda de Jaume el Navegant* (1904) i *Poesies* (1910).

➤ **Narrativa:** *Margalida. Païsatge mallorquí* (1888-1891), *Aventures d'un mallorquí* (1891), *L'Hostal de la Bolla* (1903), *Illa*

Daurada. La ciutat de Mallorca (1906) i *Flors de silenci* (1907).

➤ **Estudis històrics:** *Mallorca durant la primera revolució* (1901), *Los españoles en la Revolución Francesa* (1914), *Catalunya en temps de la Revolució Francesa* (1917) i *Mujeres de la Revolución* (1917).

➤ **Història i crítica literària:** *La literatura en Mallorca. Ensayos críticos* (1903), *En Maragall i la seva obra de publicista* (1912), *Li-*

teratura extranjera (1905), *Vida y semblanza de Cervantes* (1916) i *La literatura del desastre* (1974).

➤ **Biografies:** *Mestres i amics* (1920).

➤ **Assaig polític:** *Cosecha periodística. Artículos varios* (1891), *La cuestión regional* (1899), *Entre dos Españas* (1906), *El caso Maurra* (1914), *Dues conferències sobre Balms* (1914 i 1915), *El fet i la idea de civilització* (1917) i *Història i política* (1975).

➤ **Memòries:** *Treinta años de provincia* (1924).

➤ **Reculls d'articles de La Vanguardia.** Els sis volums publicats (1918-1920) sota el títol genèric *Hojas del sábado*: I. *De Mallorca*; II. *Revisiones y centenarios*; III. *La herencia de Rousseau*; IV. *Comentarios de política y patriotismo*; V. *Historia de los tiempos terribles*; i VI. *Algunos ensayos*.